

Noi informații referitoare la preotul Ioan Munteanu din Mădărașu de Câmpie

ANA HANCU
Muzeul Județean Mureș

Ioan Munteanu din Mădărașul de Câmpie a fost una dintre cele mai reprezentative figuri de preoți mureșeni, însuflețite de idealurile progresiste și de încredere în viitorul națiunii române, de ideea democratică a ridicării și emancipării celor de jos și a înlăturării regimului de opresiune națională la care erau supuși românii din Ardeal. Cercetările istorice întreprinse au evidențiat participarea sa la Marea Adunare de la Blaj din 3/15 mai 1848 și rolul său în afirmarea ideii de conștiință și unitate națională. Pentru afirmarea cu tărie și convingere a ideilor de continuitate și unitate națională, „*De acum Ardealul nu mai e Ardeal, ci România*”, cuvinte profetice rostite la reîntoarcerea de la Blaj, este cercetat prin audierea de martori inițiată de către vice-judele suprem regesc al cercului Mureș din Scaunul Mureș, Szentivány Ianos.¹ Exprimarea ideii de unitate națională prezentă în conștiința celor care s-au aflat pe Câmpia Libertății de la Blaj era în contradicție cu tendința nobilimii maghiare, continuu manifestată, de anexare a Transilvaniei la Ungaria.

Atitudinea preotului Munteanu este adusă la cunoștința episcopului unit, Lemeny, prin intermediul oficiului Scaunului Mureș la 26 august 1848, care solicită: „*a-l trage la aspră răspundere, limitându-i activitatea în sfera competențelor bisericesti și a-l avertiza că la prima manifestare de ațâțare fățișă sau ascunsă va fi pedepsit sever*”². Astfel, pentru cercetarea faptelor și declarațiilor preotului, consistoriul episcopesc, prin adresa din 28 august 1848 către protopopul greco-catolic al Târgu-Mureșului, Ilie Farago, dispune prezența acestuia la Blaj: „*Ioanne Montani parochul Mădărașului pentru nescari ale suale nesocotite cuvinte întru acestea turburate tempuri în audiul*

¹ Ioan Ranca, *Afirmarea ideii de unitate națională și de continuitate a românilor de pe Valea Mureșului și de pe Câmpia Transilvaniei în anul 1848*, în *Marisia*, VI, 1976, p. 273-290.

² *Ibidem*, p. 287.

mai multora grăite, avendu de a respunde înaintea consistoriului și a-și lua amăsurata greșialei suale înfruntare, îți renduește consistoriul prea onoratei frăției tua ca câtu mai curundu a veni încoace strensus se-lu îndatorești.”³

În anii următori revoluției, Ioan Munteanu este preocupat de soarta parohiei sale, starea sufletească, moralitatea, bunăstarea credincioșilor săi și construirea unei școli atât de necesară ridicării nivelului de cultură al locuitorilor satului. Din adresa consistoriului din 21/1 decembrie 1850, transmisă protopopiatului reiese că preotul este îngrijorat de greutatea îndeplinirii serviciului religios la credincioșii de la câmpie, risipiți la mare depărtare, unde cu mari eforturi se putea ajunge. Soluția, propusă pentru rezolvarea acestor dificultăți ar fi, ca cei care locuiesc mai aproape de alte filii, să fie afiliați acestora, sau preotului să i se plătească mai mult pentru serviciul religios, avându-se în vedere osteneala mai mare pentru îndeplinirea lui.⁴

Comunitatea greco-catolică din acest sat trecea în anii 1852-1853 printr-o gravă criză deoarece pentru reglementarea diferendelor ivite între preotul din Vaidacuta, Vasile Fodoru și enoriașii săi, Șuluțiu îi transmite protopopului Farago, hotărârea de a-l transfera pe acesta în parohia Mădărașului de Câmpie, Ioan Munteanu preot aici, fiind numit la Vaidacuta. La 15 noiembrie 1852, protopopul Târgu-Mureșului, Farago aduce la cunoștința consistoriului faptul că preotul Munteanu nu dorește să fie schimbat din parohia sa⁵. Deși este conștient că pentru Munteanu mutarea sa la Vaidacuta ar fi un regres, episcopul încearcă să-l convingă că pentru binele comun este dator a se sacrifica, interesul privat neavând prioritate înaintea binelui unei comunități întregi: *„dein aceia căutare che binele sufletescu a popoareloru nu se pote postpune intereselor private luându la dreapta socoteală și aceia che de la învățaturile unui preotu cătră unu poporu cu care este învrășbitu îndreptate, sporiu doritu nu se poate spera-deși Ioanne Montani parochu Mădărașului de Campie prin strămutarea sua de acolo la Vaidacuta aru suferi puțiena scădere se socotească che pentru binele de comun este datoriu ceva a sacrifica”*⁶

Nemulțumiți și îngrijorați, la aflarea veștii despre mutarea preotului lor, credincioșii din satul Mădăraș protestează, în scris, către protopopul Farago și episcopul Șuluțiu. În protestul adresat lui Farago se motivează sprijinul, devotamentul și aprecierea calităților preotului Ioan Munteanu: *„onoratul*

³ Muzeul de Istorie Târgu-Mureș, Nr. inv. 8932.

⁴ *Ibidem*, Nr. inv. 8931.

⁵ Direcția județeană a Arhivelor Naționale Mureș (în continuare DJAN-Mureș), *Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș*, 241, fila 13.

⁶ *Ibidem*, 241, fila 16.

preotul nostru domnul Ioanne Montani acuma sunt opt ani de candu preoțiește între noi, cu deplină plăcere și îndestulare a toată eccliesii nostre, la care și cu sciinția și religioasa sa învețiatură și cu morala și exemplara sa purtare precum și cu credințioasa împlinire a duhovniceștei sale păstorei pașnice iubirea și cinstea tuturor ni au dobânditu.⁷ În continuare, enoriașii fac cunoscută dorința lor ca preotul să le fie duhovnic sau păstor sufletesc până în ceasul morții, biserica având numai de câștigat în urma menținerii preotului în sat: „cu profundă reverenția cădem înaintea Reverendissimului Domn Protopopu, rugându-ne ca se se milostivească pre noi cu aceia a ne înbucura și mângâia – ca pre Domnul Preotu Ioanne Montani se-l lese între noi – că sub povățuirea sa cei sufletească acuma spre împlinire pornită eccliesia nostra mai strălucitoare raze se-și câștige – și noi cu deplina sufletească îndestulare și mangăiere în liniște se ne putem sevârși dumnedieștile lucruri.⁸ În cazul în care, totuși forurile superioare ecleziastice vor hotărî transferarea preotului lor în Vaidacuta se cere intervenția protopopului pentru numirea unui preot cu prestigiul și calități asemănătoare preotului Munteanu. Protestul este semnat în numele comunității românești din Mădăraș de curatorul primar, Ioan Hodoș, și curatorii, Petru Florea, David Florea, Ștefan Șuteu, Iacob Bențe, Toader Lazăr, Toader Călușer, Ștefan Moldovan, Georgie Costin, Ștefan Olteanu, Ioan Mădărășanu, Vasilie Bucșa, Iacob Costin, Sandu Tofanu, Țirla Petru.

În memoriul adresat episcopului Alexandru Șterca Șuluțiu, mădărășenii și-au exprimat sentimentele de prețuire față de preotul Munteanu și dorința lor ca acesta să rămână pe mai departe preot în parohia Mădăraș. În susținerea preotului sunt invocate argumente precum, deplina liniște și pace în care trăiau după plecarea preotului precedent, Ioan Varhegy, ștergerea abuzurilor și construirea școlii: „Candu în privinția stării noastre cei bisericesci eramu în deplina liniște leudamu pe Dumnedeu în pace și cu speranția deplină după ședarea undelor ce avuremu a le pătimi subt predecensorele părintelui nostru de acum și candu prin desteritatea domnului nostru preotu Ioanne Montani începusă a se vindeca ranele înfipte prin numitulu predecesoru și de o adâncă odihnă spirituală ne bucuramu: ca un noru înfricoșatu se redica asupra-ne faima acea că păstoriulu nostru celu bunu se ni se iee din mișlocul nostru, și se vie în satulu nostru Vasiliu Fodoru din Vaidacuta, care este lipsitu din

⁷ *Ibidem*, 241, fila 17.

⁸ *Idem*.

*parochia sa după lege.*⁹ Neînțelegerile dintre preotul din Vaidacuta, Vasile Fodor și credincioși, sunt bine cunoscute locuitorilor din Mădăraș care informează consistoriul asupra faptului, că din pricina acestuia doi credincioși se aflau în temniță la Târgu-Mureș. În finalul adresei este exprimată încă o dată, prețuirea pentru preotul Ioan Munteanu, subliniindu-se dragostea acestuia față de ei și hotărârea întregului sat de a sacrifica totul pentru preotul lor: „*umilitu cădem înaintea Măriei tale se te îndurezi multu prețuitulu nostru paroch, care și însuși ne iubește, și nu voiesce a ne lăsa, a ni lu conciede în stațiunea sua pentru care noi suntemu gata tote a ni le sacrifica.*”¹⁰ Adresa, data 10/22 ianuarie 1853, este semnată în numele întregii comunități de Jacob Szalteki, consilier și dascăl și de Ioan Hodoș, curator primar. Tabelul anexat acesteia, cuprinde numele a 149 de credincioși.

Răspunsul episcopului nu întârzie a fi adus la cunoștința comunității din Mădăraș, deoarece la 17 ianuarie este redactată și trimisă către protopop, circulara cu privire la schimbarea celor doi preoți.¹¹ În deschiderea circularei, este argumentată motivația transferului celor doi preoți, subliniindu-se că datoria episcopiei este de a asigura mângâierea și fericirea sufletească a poporului prin numirea de preoți capabili a realiza înaintarea binelui și fericirea întregii comunități. Deși nu se dorește desconsiderarea voinței comunității, se reamintește că nu poporul este cel care hotărăște, ci conform dogmelor, responsabilitatea revine ierarhiei superioare. Ca urmare, atunci când s-a decis mutarea celor doi preoți s-a avut în vedere binele și fericirea celor două comunități din Mădăraș, respectiv Vaidacuta, deoarece cei doi preoți erau apreciați ca fiind printre cei mai inteligenți, harnici și zeloși în împlinirea tuturor serviciilor. Intervenția comunității din Mădăraș pe lângă protopop și episcop în sprijinul preotului Ioan Munteanu este apreciată de Alexandru Șterca Șuluțiu, care o consideră o dovadă a prețuirii și a dragostei lor. Nu este, însă de acord cu protestul împotriva preotului Vasile Fodor, care nu a fost „*lepădat*”, ci datorită împrejurărilor, scrie episcopul, a fost strămutat ca: „*un individu cunoscutu de frumoasă învățatură și neobosită strădanie în prejurulu turmei puse.*”¹²

Această atitudine de solidaritate a credincioșilor din parohia Mădărașul de Câmpie cu preotul Ioan Munteanu, este explicabilă, ca urmare a aprecierii

⁹ DJAN-Mureș, *Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș* 241, fila 3.

¹⁰ *Idem.*

¹¹ *Idem, Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș*, 241, fila 1.

¹² *Idem.*

calităților sale de preot, precum și participării la evenimentele revoluționare de la 1848-1849, construirea și sprijinirea școlii.

Probabil că această solidaritate a credincioșilor a constituit un argument în plus în favoarea preotului Ioan Munteanu, care continuă să îndeplinească serviciul religios până în anul 1868.¹³ Preotul Vasilie Fodor a funcționat, de asemenea, în continuare ca preot în Vaidacuta până în anul 1884.¹⁴

Acțiunea de sprijinire a preotului Ioan Munteanu se realizează, trecând peste toate diferențierile dintre săteni, în numele întregii comunități greco-catolice din Mădăraș. Neavând curajul de a înfrunta singuri autoritatea clericală, mădărășenii recurg la o modalitate colectivă de exprimare a sentimentelor și opțiunii în problema transferării preotului lor în Vaidacuta. Memoriile adresate forurilor ecleziastice superioare sunt redactate cu enunțarea consimțământului întregii comunități, prin formule ca: „în numele comunei”, „poporul din Mădăraș”, „în numele toatei comunități române”, „în numele nostru și totu poporul Mădărașului”, „servi și poporeni”, „întregii comunei bisericești.” După revoluția de la 1848 asistăm la o nouă schimbare a mentalului colectiv, în cazul de față, comunitatea de credincioși din Mădărașul de Câmpie conștientă de rolul, forța și drepturile sale le revendică de la forurile ecleziastice superioare: episcopia Făgărașului și protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș.

Deși în timpul revoluției de la 1848-1849 biserica greco-catolică din Mădărașul de Câmpie a suferit mari pagube materiale și financiare în valoare de 81 florini, (un clopot de 42 de fonți și 30 florini de argint), ajutorul promis de guvern, va fi numai de 35 de florini. Preotul Munteanu va acorda prioritate construirii școlii, urmând ca în viitor să înzestreze și biserica cu cele necesare.¹⁵ Se pare că situația bisericii și a preotului era destul de precară și în anii următori, deoarece în: „*Specificațiunea preuților Arhidiecesei Albei Iulia cari împărtășescu dein adjutoriuul împărătescu de 18.000 fl. v a. în cursul anului 1865*”, la poziția 211 este menționat numele: „*Ioane Montani*”, cu suma unui ajutor în valoare de 50 fl.¹⁶

În acest fel, pentru buna funcționare a învățământului din sat, comunitatea a construit un nou edificiu de școală în 1852, reparat în 1857¹⁷ și casa învățătorului. Deoarece nici casa alodială, nici cea bisericească nu puteau

¹³ *Șematismul*, 1900, Blaj, p. 431.

¹⁴ *Ibidem*, p. 440.

¹⁵ DJAN- Mureș, *Fond protopopiatul greco-catolic Tg.-Mureș*, 238, filele 1, 3.

¹⁶ *Ibidem*, 341, filele 67-70.

¹⁷ *Șematismul*, 1900, Blaj, p. 431.

acoperi plata dascălului, reprezentanții comunității în frunte cu preotul Munteanu au hotărât la 1 octombrie 1865, ca plata acestuia pentru serviciile aduse să fie suportate de enoriașii care aveau copii la școală. Astfel, plata anuală a dascălului, plătită diferențiat, se stabilea la:

1) - 50 fl. v(alută) a(ustriacă), plătită în două rate, una la 17 ianuarie iar cealaltă în mai și noiembrie;

2) - 20 de merțe de cucuruz grăunțe, plătită într-o singură rată, dar numai de acei părinți care aveau copii de vârstă școlară. Aceste plăți se vor da curatorului Iacob Salteleki și lui Ioan Ocoșiu (fost militar cesaro-regesc), înzestrați cu toate calitățile necesare învățătorilor. Comunitatea își puna speranța că aceștia vor corespunde cerințelor și se vor deplasa și în Fechetu, unde din cauza depărtării și a sărăciei copiii nu puteau frecventa școala din sat. Acest **Instrument de dotațiune** este semnat de preotul Munteanu și reprezentanții comunității: Alesandru Moldovan, prim curator, Alesandru Roman, inspectorul școlii, Alesandru Costin, vicecurator, Stefanu Moldovanu, Ioane Nemetu, Ioane Pop, Petru Pîrle, Gamța Olteanu și Petru Bucșa. Documentul este întărit de sigiliul rotund al parohiei greco-catolice din Mădăraș (imprimat în fum, cu reprezentarea în planul central, a doi îngeri, față în față, unul având în mână o floare, între ei frontonul unei biserici, întreaga scenă fiind patronată de un porumbel înconjurat de un nimb, simbolul „*Sântului Dub*”; în exergă, între două cercuri liniare, legenda: *SIGIL: ECLESIE: G:C: MEZÖMADARAS. 1838 * ? **). Iar pe verso-ul documentului, găsim aprobarea mitropolitului „*Alesandru*“, cu data de 31 decembrie 1866, întărită cu sigiliul Mitropoliei. Guvernul aproba de asemenea această hotărâre: „*Se aprobă prin decretulu guberniale dein 8 novembr. 1866, nru. 21360*”¹⁸

Preocuparea pentru organizarea învățământului se înscrie în tendințele generale ale epocii în primii ani după revoluție, când satele eliberate din iobăgie dispun de resurse economice mai mari, sunt capabile să înalțe localuri de școală, să asigure plata dascălilor prin contribuția în bani sau bucate și să supravegheze buna funcționare a acestora. Deși modeste la începuturile lor dificile, ele devin treptat mici focare de susținere a sentimentului și a conștiinței naționale. În contextul revigorării naționale, efortul credincioșilor din satul Mădăraș de a ridica un edificiu pentru școală și de a înzestra cu dascăli plătiți prin eforturile lor, de a supraveghea activitatea prin numirea unui inspector școlar în persoana lui Alesandru Roman, este extrem de mișcător, benefic și arată deschiderea satului spre luminile culturii, spre național.

¹⁸ DJAN- Mureș, *Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș*, 340, fila 1.

Recunoscut și apreciat ca unul dintre preoții de seamă ai protopopiatului Târgu-Mureș, preotul Ioan Munteanu este solicitat să facă parte din comisiile de cercetare, pentru desfacerea căsătoriilor religioase dintre credincioșii greco-catolici: cazul Anei Orban din Târgu-Mureș, care cere desfacerea căsătoriei cu Iosif Sakats, este concludent în acest sens. Cererea reclamantei este acceptată de protopopul Ilie Farago la 25 aprilie 1852, care, datorită sărăciei acesteia, stabilește un avocat din oficiu, în persoana lui Ladislau Pop, preot în Săbad (Voiniceni).¹⁹

Soborul protopopesc, convocat la 15/3 mai, constituit din: protopopul Ilie Farago, președinte; George Laslo din Sângiorgiu de Câmpie, Emanuil Kaliani din Tofalău, Ioan Tătar din Ivănești, Candid Laslo din Lăurenii, Ioan Mureșan din Șardu Nirajului, ca judecători; Ioan Munteanu, defensor matrimonial, Daniil Szazs Harhoi din Oroiu de Câmpie, ca notar, au hotărât anularea căsătoriei.²⁰ În calitate de defensor matrimonial, preotul Munteanu protestează împotriva acestei decizii, considerând că argumentul Anei Orban susținut de avocatul ei, Ladislau Pop, conform căruia, căsătoria fiind oficiată de un preot romano-catolic, poate fi anulată. Aceste argumente nu au temei, susține el, deoarece binecuvântarea oricărui preot, are aceeași putere în fața lui Dumnezeu. În concluzie căsătoria, dintre cei doi nu poate fi anulată.

În susținerea acestei căsătorii sunt invocate: „*Sfintele Scripturi*”, învățăturile sfinților părinți Augustin și Eugeniu al IV-lea, care susțin, că soții părăsiți nu au dreptul de a se recăsători, căsătoria fiind definitivă: „*ce Dumnezeu au împreunat omul se nu despartă*”. Decizia preotului Munteanu este, ca cei doi soți să fie obligați a locui împreună.²¹ Insistența cu care este apărută instituția căsătoriei nu se bazează numai pe necesitatea respectării canoanelor bisericești, ci și pe convingerea că familia are un rol important în viața omului și a societății.

Documentele cercetate aduc noi informații referitoare la viața și activitatea lui Ioan Munteanu, una dintre cele mai reprezentative figuri de preoți mureșeni, ne introduc în viața frământată a satului mureșan aflat la mijlocul secolului al XIX-lea, confruntat cu o serie de probleme legate de existența cotidiană, reliefând maturizarea și conștientizarea comunității de credincioși din Mădărașul de Câmpie.

¹⁹ *Ibidem*, 242, fila 9.

²⁰ *Ibidem*, 242, fila 20.

²¹ *Ibidem*, 242, fila 18.

ANEXA

Prea onorate în Christos frate!

Ioanne Montani parochul Mădărașiului pentru nescari ale suale nesocotite cuvinte întru acestea turburate tempuri în audiul mai multora grăite avendu de a respunde înaintea consistoriului, și aș-i lua amăsurata greșialei suale înfruntare îți renduește consistoriul prea onorat frăției tuale ca câtu mai curundu a veni încoace strensu se-lu îndatoresci, - remanendu

Prea onorat frăției tuale de binevoitori în Christos frați

Blasiu, 28 august 848

Consistoriul episcopesc, Ștephan Man, notariu

(Ms. Limba română. Muzeul de Istorie, Târgu-Mureș, Nr. inv. 8932.)

Prea onorate în Christos frate!

Aretarea și respectiva rugare a parochului din Mădăraș Ioanne Montani în origine cu acea încredeințare ți să trimite prea onoratei frăției tuale, ca căutendu la greutatea împlinirii datoriiloru preoțesci la cei de la câmpu ici colea risipiți a lui parochieni cei mai mulți în mare depărtare dintre aceștia pre aceia, cari cu locuinția să voru afla mai aproape de alte parochii, la acelea să-i afiliedi, tocma de s-ar afla acelea și afară de eparchiea prea onoratei frăției tuale, - căci în câtu e pentru cererea numitului parochu, ca acei hodăgieri depărtați de satu să se adstrîngă a-i plăti mai multu pentru slușbele preoțesci, decâtu ceilalți parochieni din satu, împrejurările tempului praesente nu sufere, dacă almintrea dânsulu nu-i poate capacita și pleca ca cunoscându-i trebuincioasa mai multa osteneală spre împlinirea slușbelor preoțesci pentru sine să-i plătească amăsuratu. - remanendu a

Prea onorat frăției tuale de binevoitori în Christos frați

Blasiu, 21/1 decembrie 1850

Consistoriul episcopesc, Ștephan Man, notariu

(Ms. Limba română. Muzeul de Istorie, Târgu-Mureș, Nr. inv. 8931.)

Prea onorate în Christos frate!

Întielegandu noi din relatiunea prea onoratei frăției tuale în privinția diferențieloru între parochul Vajdakutei, Vasiliu Fodoru și parochienii sei escate,

sub 4-a septembrie a.c. făcută cum că nice pentru numiții parochieni, nice pentru parochulu, cari suntu multu învrășbiți și toată mutua întră ei confidinția s-au strînsu, e bine ca mai multu tempu se fie laolaltă amu aflatu cu cale, ca parochul Vasile Fodoru ori cum saru putea aceia face se se mute la altă parochie.

Deși îți rînduim prea onorat frăției tuale că fiindche parochu Mădărașului de Câmpie, Ioanne Montani încă aru voi, încâtu știmu la alta parochie se faci dispozițiune ca Vasiliu Fodor se treacă la Mădărașiu, iară Ioanne Montani la Vajdacuta – și pre noi la tempulu seu despre resultatu se ne încunosșințiedi. - remanemu

Prea onorat frăției tuale, de binevoitori,
Blasiu, 13 septembrie, 852, Alexandru Șterca Șulucz

Pe verso: s-au comunicat die 23 oct. 852; Montani nu vre a schimba despre care s-au referat, 15 nov. 852.

(Ms. Limba română. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Mureș, **Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș**, 241, fila 13.)

Prea onorate în Christosu frate!

Dein aceia căutare che binele sufletescu a popoareloru nu se pote postpune intereselor private luîndu la dreapta socoteala și aceia che de la învâțaturile unui preotu cătră unu poporu cu care este învrășbitu îndreptate, sporiu doritu nu se pote spera - deși Ioanne Montani parochu Mădărașului de Câmpie prin stămutarea sua de acolo la Vajdacuta aru suferi puțiena scădere se socotească che pentru binele de comunu este datoru ceva a sacrifica - și pentru aceia amăsuratu ordinațiunei noastre din 13 septembrie a.c. nr. 1042 în privinția aciasta date de nou îți commitemu prea onoratei frăției tuale ca demandata strămutare a numitului parochu la Vajdacuta, parochia între celea de frunte numerată, iară a lui Vasiliu Fodor la Mădărașulu de Campie fora tergiversare cât se va putea mai curendu a se face, celea de lipsă se dispui.- remanendu,

Prea onoratei frăției tuale, de binevoitori,
Blasiu 2 decembrie 1852
Alexandru Șterca Șulucz,
Episcopul Fogarașului

Pe verso: Montani la Vajdacuta și Fodor la Mădărașiu a se muta fără întârziere se porunceste. Se vie părțile ca se se înțielegă pentru terminulu stremutarei, die 14 decembr. S. v. 1852.

(Ms. Limba română. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Mureș, **Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș**, 241, fila 16.)
Maria ta Prealuminată și Preasantite Domnu Episcopu!

Candu în privinția stări noastre cei bisericesci eramu în cea mai mare liniște, leudamu pe Dumnedeu în pace și cu speranția deplina după ședarea undelor ce avuremu a le patimi subtu predecesorele părintelui nostru de acum și candu prein desteritatea domnului nostru preotu Ioanne Montani începuse a se vindeca ranele înfipite prin numitul predecesoru și de o adâncă odihna spirituală ne bucuramu: ca unu noru înfricoșatu se redica asupra-ne faima acea că păstoriulu nostru celu bunu se ni se iee din mișloculu nostru, și se vie în satulu nostru Vasiliu Fodoru din Vaidacuta, care este lipsitu din parochia sa după lege.

Dreptu aceea fiindu-ne noue forte binecunoscută tratarea părintelui Vasilica Fodoru cu poporeni și neîncetatele neplăceri, care au fost și sunt până astăzi în Vaidacuta, ba togma și acuma doi oameni dein causele sale cu parochul suntu în temniță în Mureșiu Oșiorheiu dein parte; er de alta parte ne avendu causa pentru care se fimu pedepsiți și lipsiți de bunulu nostru păstoriu Ioanne Montani care de opt ani l-amu îmbrățiașiatu între noi foarte multe îndreptări a fecutu, multe abusuri au ștersu, ne-a fecut școla, între cele mai multe necadiuri și ne-a luminatu și prein urmare atetea facieri de bine ne-a fecutu câtu de onorata Domnia sa nici de câtu nu ne putem despărți: umilitu cădem înaintea Măriei tale se te îndurezi multu prețuitulu nostru paroch, care și însuși ne iubeșce, și nu voiesce a ne lăsa a ni lu conciede în stațiunea sa pentru care noi suntem gata tote a ni le sacrifica.

La care umilita rugare așteptandu măngăioasa rezoluțiune și sărutendu binecuvântetoearea dreaptă cu adâncă plecăciune remanemu,

*Mădărașiu de Câmpie, 10/22 ianuarie 853
 Ai Măriei tale, cei mai ascultători credincioși,*

Iacob Szalteleki, cantoru și dascălu Ioanne Hodos, primariulu curator

Urmează tabelul cu numele a 149 de credincioși care sprijină rămânerea lui I. Montani în Mădăraș. Pe verso: *13/25 ian 853 - poporu din Mădărașul da Campie se roagă ca parochul lor să nu fie transferat la Vaidacuta, Vasile Fodoru nu le trebue celor din Mădăraș.*

Adresat: Către Maria Sua Prealuminatulu și presantelui Domn Alexandru Șterca Șuluțiu de Korpenyes din îndurarea lui Dumnedieu, episcopul Fogarașului.

(Ms. Limba română. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Mureș, **Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș**, 241, fila 3, 4, 5.)

Prea onorate în Christos Frate!

Între grijile de căpetenie a pastoriei noastre cea dinteu grije au fostu și este împlinimu dorința cea sufletească a popoarelor noa încredințate și se mângaiemu toate communitățile cu păstori, de la cari speramu înaintarea binelui, și a fericirei fiescecăruia, înse cari păstori sufletesci aru responde speranții noastre, mai de aproape, nu poporul ci numai noi singuri putem judeca, cari deși voia poporului a unuia fiecăreia communitate nu voimu a o delatura, totuși după responsabilitatea cu care suntem datori pentru toți pașii deregatorii noastre, nu altfelu de păstoriu le putemu și voimu a le da, foră numai de la cari se poate cu temeiu aștepta fericirea poporului cea sufletească. -

De aci candu am hotărîtu ca parochulu de la Mădărașiu, Ioanne Montani, se se mute la Vaidacuta și celu de la Vaidacuta la Mădărașiu, nu fără de cuvînțiosa causa am făcutu, căci aci nu alta, fără binele, și fericirea ambe popoarelor amu avutu înaintea ochilor noștri, sperandu che vaidacutenii cu celu din Mădărașiu și mädărășenii cu celu din Vaidacuta voru fi mângăiați după aciasta strămutare, de cum au fostu până aci cu cei mai dinainte a loru păstori sufletesci, cărei a nostre orenduieli părintesci, supuinđu-se praetînșii parochii, nici o îndoilaă nu avemu, che și respectivele amendoă communități, cu atâta voru fi mai mulțiemite cu aciasta a nostra orendueală, spre binele loru celu sufletescu făcute, cu câtu pe orînduitorii totuși parochi îi cunoscemu mai deștepți, mai harnici și mai zeloși spre împlinirea tuturor servituților cari se voru pofti de la denși.

Ce se tiene de reclamațiunea fiilor noștri dein Mădărașiu în contra mutării parochului seu cătră prea onorat frăția tua sub A, iară cătră noi sub B, făcută aciasta le serbească loru spre lauda căci prein aceia se arată că-și iubescu și cinstescu păstoria săi iară protestațiunea în contra parochului de la Vaidacuta intrapusă, cându acesta aru fi lăpădatu de acolo, aceia nu avem temeiu, ca acela nu ca lăpădatu, ci după împregiurările și a lui și a poporului, spre mângăierea amendurora se stramută ca unu individuu cunoscutu de frumoasa învățiatu și neobosită strădanie în prejurulu turmei puse, cu care fără de îndoila și fii noștri din Mădărașiu voru fi prea mulțumiți, câtu îi voru audi rostulu, și vor vedea zelulu lui celu păstorescu.

De unde noi îți încredeințiamu prea onorat frăției tuale ca persvădinđu și prin arătari părintesci învingendu pe fii noștri de acolo, che nu numai pentru binele loru amu demandatu aciasta strămutare aceia pe aciastă cale se faci a se și înfînția dogenindu deodată pe ambii parochi ca se fie cu cumpātu în toată păstoria loru, iară poporul se le deie amendurora cuvenita ascultare și pre noi despre resultatu să ne încunostiintiedi, neaflandu încă de lipsă a se întrebuinta intervenirea jurisdicțiunei politice. – remanendu,

*Prea onorat frăției tuale, de bine voitori,
Blasiu, 17 ian. 1853*

Episcopul Alexandru m.p.

(Ms. Limba română. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Mureș **Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș**, 241, fila 1.)

*Prea onorate Domnule Protopope!
Noa prea dreptu și milostivu Patronu!*

Onoratul preotul nostru Domnul Ioanne Montani acuma sunt opt ani de cându preoțieste între noi cu deplină plăcere și îndestulare a toată ecclesii nostre, la care și cu sciintia și religioasa sa înveștiatură și cu morala și exemplara sa purtare precum și cu credinția sa împlinire a duhovniceștei sale păstorei pașnice iubirea și cinstea tuturor și-au dobânditu.

Dară acuma durere! Că trebui aceia să auzim că mai susu onoratul domn preotu acuma renduit preotu la Vaidacuta prin gratioasa ordinațiunea prea sanctisului și Prea Luminatului nostru Arhieru, de vreme ce noi dorim și poftim ca până la ciasul morții se ne fie duhovnicu sau păstoriu sufletescu, mai vîrtosu că și onoratul preotul nostru are voie se mai fie între noi,

Cu profunda reverenția și umilinția cădem înaintea Reverendissimului Domn Protopopu, rugându-ne ca se se milostivească pre noi cu aceia a ne îmbucura și mângăia – ca pre domnul preotu Ioanne Montani se-l lese între noi – ca sub povățuirea sa cei sufletească acuma spre împlinire pornită ecclesia nostra mai strălucitoare raze se-și câștige și noi cu deplină sufletească îndestulare și mângăiere în liniște se ne putemu sevârși dumnedieștile lucruri.

De cumva nu nedesduim totuși în alta Domnu preotu veci milostivi a trimite între noi, ne rugam on astfel de preotu vă milostiviți a trimite care locul onoratului preotului nostru deplin se-l ocupe.

Iară împotriva onoratului domn preotu din Vaidacuta mai întâiu de toate protestamu, din aceia cauza căci noi, întră magyari evanghelici, reformați trăind totdeauna strînsa datorie ne-am ciinut vaza sacrei religiei nostre a o sustinea și înainta întru toate care pona acum nici într-on chipu sau ponegritu n-au pătimitu scădere, iară spre onoratu domnu preotu din Vaidacuta toată reverenția și încrederea ni se îndoiște de vreme ce domnia sa ca legaliter eliminatu din duhovniceasca sa datorie de acolo după cum am înțielesu preoțind între noi numai scandale și destrugerea santei religei noastre a fi.

Aceasta a nostra cerere renoindu-o îngăduința onoratului domnu preotu Ioanne Montani între noi sperandu cu profunda reverenție sîntem al prea onoratului domn protopop.

Umiliți credincioși fii și mădulari a ecclesii românei, Mădărașului de Câmpie, sau în numele toatei comunități române

Primarul curator: Ioanne Hodos

Curatorii: Petru Florea, David Florea, Ștefan Șuteu, Iacob Bencze, Toader Lazar, Toader Călușer, Ștefan Moldovan, Georgie Costin, Ștefan Oltean, Ioanne Mădărașan, Vasilie Bucșa, Iacob Costin, Sandu Tofanu, Țîrlă Petru

Toți curatorii în numele nostru și a totu poporulu Mădărașului

Pe verso: La prea onoratu protopopu Ilie Farago cercul Mureșului așternându-se. Acelor din lăuntru servi și poporeni, Mădărașul de Campie

*(Ms. Limba română. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Mureș, **Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș** 241, fila 17.)*

Instrumentatu de Dotațiune!

Sua sensa representatia a comunei biresicesci G(reco) Cath(olice) a Mădărașului de Câmpie, dupa ce cu adiutoriulu lui D-deu ne-am ridicatu nua casa de scola cu tote cele debuincioase precum și casa de lăcuintia învațiatorului, era pentru dotare nefiindu in stare nice casa alodială, nice cea besericească de a pute asigura asia amu hotăretu cu învoirea întregei comunei besericesci ca datoria învațiatorului, se se asigneze prin orece caturi de la poporu de această comună bisericească tutoriu asia pentru destularea învațiatorului satorim următoarele emolumente anuale efeptuinde și adeca:

1 - 52 fl. adeca cinci zeci și duoi fiorini val. aus. în duoă rate anuale platindu una rată, - 17 Ianuarium, ceilaltă, - 5 maii și nov(ember) – cu privire ca cei care avem prunci de la nascere până la 12 ani inclusive se plătimu chetu 40, patruzeci, cotribuindua și poporeni cari locuimu în satu și cari locuimu în Predio Feketeu iară ceilalți cu toții se plătimu numai chîte 20, duoedeci fl. v. a

2 – 20, adeca duodeci merce de cucurudiu cu grăunțiu în una rată plătendu-le adecă 18 decembre s.n. și acestu cucurudiu se lu plătimu numai poporeni fecheteni adecă numai părenții cari avem prunci în etate de a umbla la școla pentru osteneala docentului debuindu în tota septamanu a umbla la Feheteu pentru învățatura prunciloru în depărtare de duoă ore de satu.

Aceste emoluminte ne învoiamu a le da cantorului nostru Iacobu Saltelechi și fostului ces. Regescu militariu corporatu Ioane Ocosiu. Și numai în câtu va voru fi recunoscutu și de cătră v. ordin. Metropolitanu, a fi însestrați cu tota însușierele ce se

receru pentru unu învățiatoru și educatoriū a tinerimei sperundu, ca doră aceștia duoi individui mai cu acuratețe vă vor corespunde momentosei sale chemări acuma unulu, acuma celalaltu în tota septamana umblandu și în Fecheteu la învățiatu pruncilor noștri din causa marei depărtări de la satu și sărăcia cea mare de a-i hrăni și înveșmînta neputendua veni la școla în satu.

Spre întărirea acestui instrumentu de dotațiune cu învoirea întregei comune bisericești susscriem aplicându și sigiliu parochiale.

Mădărasu de Câmpie, 1865, octob.1

Ca martoru și poftimu scriitoru, Ioane Montani mp. Parochu locale

In numele comunei bisericesci:

Alesandru Moldovan – prim curator, Alesandru Roman – inspectorul școlii,

Alesandru Costin - vice curator,

Stefanu Moldovanu, Ioane Nemet, Ioane Pop, Gamta Olteanu, Petru Bucșa.

Pe verso: Se aprobă prin decretulu guberniale dein 8 november 1866, nr. 21 360

Blasiu, 31 dec(embrie), 1866

Mitropolitul Alesandru

(Ms. Limba română. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale-Mureș, **Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș**, 340, fila 1.)

Prea onorate Domnule Președinte!

Mult onorat sobor!

La causa de căsătorie a Annei Orban din Oșiorhei că adevă în 1852, 15/3 maiu s-au luat la sinodele pertractațiune în contra și asupra legiuitului seu bărbat Iosif Szakats ca Inclu. în care adevă prin legelnicul seu advocat Ladislau Pop vre a se despărți de către Iosifu Szakats că și eu ca legelnicu defensor matrimonii în cauza aceasta următorile am a pretinde:

Precum văd prin procuratorul său așternutei, adevă nu numai din această causă voiește a se despărți de către În. cum că densa fiind greco-catholică au fost cununată ca și bărbatul seu prin preot romano-catholicu și cum că În. ar fi evanghelic reformat, aceasta causă de sine se restorna căci și binecuvântarea preotului romano-catholicu tot aceea putere are care o are binecuvântarea preotului greco-catholicu și așa cununia Annei cu Inclutul ei legelnică-i și nice de cum nu se pote strica. Care proniri și concideumurile în urma Sanctei Scripturi l-au cinut, și dentre toate îi vrednicu de aducere aminte conciliul în care au fost de față și sacral părintele Augustin unde așa dice: au plecat că după disciplina evanghelică și apostolică nice cel lăsat de muere nice cea lăsată de bărbatu nu-ie slobod să se mărite și așa se remaie, au se se împăciuiască, care dacă cu totul se vor părăsi se oblige la penitenția în care și

legea imperială au fost. Și Santul părintele Eugeniu al IV-lea în epistola către armeni: pentru pre curvie slobodește separație, dar cei care a se căsători nu-i slobod fiind că legătura căsătoriei făcutu-i legelnic și statornică.

Drept aceea dintre dusele dare cause se vede cum că A adecă de către B for a nice on temeiu legelnicu vrea a se despărți, împotriva cărei despărțiri și cu mai sus adusele argumente temeinice rezemându-mă, solemniter protestez, protesând de odată ca A ca negreșit strâns se se oblige la împreuna-i lăcuire întru viața santelor că ce Dumnedeu au împreunat omul se nu despartă – atgue iterim proteste.

Ioane Montani mp.

Preot greco-catholic, Mădărașul de Câmpie

Et defensor matrimoni

(Ms. Limba română. Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Mureș, **Fond protopopiatul greco-catolic Târgu-Mureș** 242, fila 18.)

New Informations Concerning Ioan Munteanu, the Priest

Abstract

The documentary search brings new information concerning the life and activity of Ioan Munteanu, one of the most representative priests, who participated to the Great Union from Blaj at 3/15 may 1848. These documents present the life of a village from Mureș County at the middle of the 19th century, which had some cotidian problems, and reflects the growing up of the believing communities from Mădărașul de Câmpie.